

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ГОД. LXVI..... СКОПЈЕ, 1-6 2019

СОДРЖИНА

ПОВОДИ

Емилија Црвенковска

МИСИЈАТА НА СВ. КОНСТАНТИН-КИРИЛ КАКО ОБЕДИНУВАЧКИ
ФАКТОР НА СЛОВЕНСТВОТО (по повод 1150-годишнината
од упокојувањето на св. Константин-Кирил Филозоф,
основоположник на словенската писменост)..... 5

Аџанас Николовски

110 ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО НА ПРОФЕСОРОТ КРУМЕ КЕПЕСКИ
(8.4.1909-3.11.1988)-ЛИНГВИСТ И ПРОФЕСОР.....11

Калина Малеска

ПО ПОВОД СТО ГОДИНИ ОД РАЃАЊЕТО НА ВЛАДО МАЛЕСКИ:
ПРЕВЕДУВАЊЕ НА „ОНА ШТО БЕШЕ НЕБО“ НА АНГЛИСКИ –
ЛИЧНО ИСКУСТВО25

ЛИТЕРАТУРА

Марија Ѓорѓиева Димова

(КОН)ТЕКСТУАЛНИТЕ СЕЛИДБИ НА КОЧО РАЦИН 31

Весна Мојсова-Чейишевска

УЛОГАТА НА ЛИТЕРАТУРНИТЕ СПИСАНИЈА ЗА ДЕЦА ВО
РАЗВИВАЊЕТО СЕНС ЗА УБАВАТА ЛИТЕРАТУРА41

Ана Вийанова-Ринѓачева

ЗА ТИВНАТИТЕ ЕХА НА ДЕТСТВОТО (по повод 85-годишнината
од раѓањето на Видое Подгорец).....49

Кристијана Аџанасова

ЗА ОДГОВОРНОСТА ВО РОМАНОТ „БАЈАЗИТ И ОЛИВЕРА“ ОД
ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ..... 57

Адријана Ивановска, Кристијан Лазарев, Марија Младеноска

РОМАНОТ „ЧУДНА СЛУЧКА ВО НОЌТА“ – ВРАТА КОН
РАЗЛИЧНОСТИТЕ..... 65

ЈАЗИК

Зузана Тојолињска

СЕМАНТИЧКАТА ПАРАДИГМА НА ДЕОНТИЧКАТА МОДАЛНОСТ
(ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ И ОД ПОЛСКИОТ ЈАЗИК).....75

Лилјана Миџковска

РЕАЛИЗАЦИЈА НА ДАТИВНИОТ (ИНДИРЕКТНО ВКЛУЧЕНИОТ)
АРГУМЕНТ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК..... 85

Стјанислава-Сџаша Тофоска

ЗА СЕМАНТИЧКИТЕ УЛОГИ КАЈ НЕКОИ ГЛАГОЛСКИ
ПРЕДИКАТИ 97

Бојан Пејчевски

НЕКОЛКУ ДВОЗНАЧНИ КОНСТРУКЦИИ НИЗ ПРИЗМА НА
АРГУМЕНТАТИВНАТА КОНЦЕПЦИЈА ЗА ЗНАЧЕЊЕТО 109

Давор Јанкулоски

НАЗИВИТЕ ЗА ‘СТЕБЛО’ И ‘ТРАНКА’ ВО МАКЕДОНСКИТЕ
ДИЈАЛЕКТИ И НИВНИТЕ ПАРАЛЕЛИ ВО СЛОВЕНСКИОТ
ЈАЗИЧЕН СВЕТ (според материјалите на ОЛА).....119

Бисера Павлеска-Георѓиевска, Јордана Шемко-Георѓиевска

ФРАЗЕОЛОШКИ ИЗРАЗИ СО ЗООНИМНА КОМПОНЕНТА ВО
МАКЕДОНСКИОТ И АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК 129

Јасминка Делова-Силјанова

ФРАЗЕМИ СО КОМПОНЕНТА КРВ
(македонско-чешки паралели) 147

МЕТОДИКА	
<i>Јасна Коџеска</i>	
ДИДАКТИЧКИТЕ, ЕСТЕТСКИТЕ И ЕТИЧКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО СПИСАНИЈАТА ЗА ДЕЦА И МЛАДИ.....	161
<i>Гордана Алексова</i>	
ЈАЗИКОТ НА МЕДИУМИТЕ МЕЃУ КОМУНИКАЦИЈАТА И МЕТАЈАЗИКОТ ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....	171
ЈАЗИЧЕН ПОТСЕТНИК	
<i>Бобан Карайејовски</i>	
КОЈ ПРЕСУДИ – ВРХОВЕН СУД ИЛИ ВРХОВНИОТ СУД?!.....	181
ПРИКАЗИ	
<i>Емилија Црвенковска</i>	
ПРИЛОГ КОН ПРОУЧУВАЊЕТО НА ЗАМЕНСКИТЕ КЛИТИКИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК (Бобан Карапејовски, Јазикот и стварноста – Дистрибуцијата на заменските клитики во македонскиот јазик. Книгоиздателство МИ-АН, Скопје 2018).....	187
<i>Димитџар Пандев</i>	
МЕЃУ ОДРЕКОТ И ПРЕДИКАТОТ (Бојан Петревски, Негацијата во каузалните реченици, Македонска реч, Скопје, 2016).....	191
<i>Лидија Аризанковска</i>	
ЗНАЧАЈНА КНИГА ЗА ИСТОРИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК (Људмил Спасов, Поглед во минатото – избрани теми од историјата на македонскиот писмен јазик. ПАГОМА ПРЕС, Скопје 2018).....	195
<i>Марија Коробар-Белчева</i>	
НЕОПХОДНО ЧЕТИВО ЗА СИТЕ ШТО СЕ ИНТЕРЕСИРААТ ЗА СЛОВЕНСКАТА ОНОМАСТИКА (Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena, urednik Ankica Čilaš- Šimpraga, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2018)	199

Веселинка Лаброска

ЗА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ПОЛЕ ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ
И КАКО КНИЖЕВНА АЛАТКА

(Васил Дрвошанов, Автори и дела V. Бата прес, Скопје 2018)..... 203

Јасна Коџеска

ИСТОРИЈА НА ЖЕНИТЕ НА ЗАПАДОТ

(Франсоаз Тебо, Кон културниот идентитет во дваесеттиот век,
Филозофски факултет, Институт за родови студии,
Скопје 2018)..... 207

Ѓоко Здравески

ИГРАТА СО БАНАЛНОТО И САКРАЛНОТО

(Николина Андова Шопова. *Некој бил ѿука*, Темплум, Скопје 2018). 221

Бојан Петревски

НЕКОЛКУ ДВОЗНАЧНИ КОНСТРУКЦИИ НИЗ ПРИЗМА
НА АРГУМЕНТАТИВНАТА КОНЦЕПЦИЈА ЗА
ЗНАЧЕЊЕТО¹

За разлика од дел-речениците (воведени со сврзници) и од именските синтагми (воведени со предлози), неинтегрираните конструкции најчесто не располагаат со експлицитни насоки за толкувањето, т.е. со показател на значењето². Поради тоа, во некои случаи оставаат простор за повеќе интерпретации. Најдискутабилни се конструкциите што може, но не мора да се интерпретираат како каузални (причински или допусни). Така, под претпоставка дека не се конципирани каузално (што е помалку веројатно), сите примери (1) – (8) може да се парафразираат со нерестриktivни релативни реченици. Под претпоставка дека се конципирани каузално (што е поверојатно), примерите (1) – (4) може да се парафразираат со причинска реченица, а примерите (5) – (8) – со допусна.

(1) *Ведрана, најмлада во ġруйаџа, влева надеж.* ('која/бидејќи е најмлада во групата')

(2) *Ведрана, најмлада во ġруйаџа, нема искусџво.* ('која/бидејќи е најмлада во групата')

(3) *Ведрана, најмлада во ġруйаџа, е бунџовна.* ('која/бидејќи е најмлада во групата')

(4) *Ведрана, најмлада во ġруйаџа, не е сериозна.* ('која/бидејќи е најмлада во групата')

(5) *Ведрана, најмлада во ġруйаџа, не влева надеж.* ('која/иако е најмлада во групата')

(6) *Ведрана, најмлада во ġруйаџа, има искусџво.* ('која/иако е најмлада во групата')

¹ Оваа статија е сработена во рамките на макропроектот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“: „Јазици, книжевности, култури: образовни политики во функција на современото општество“.

² Терминот *неинтегрирани конструкции* е на Комбет (Combettes 1998). Се однесува на прозодиската издвоеност на конструкциите од типот на 1 – 7. Минова-Ѓуркова (2000, 221–222) разгледува слични конструкции како дел од „неинтегрираниот предикативен атрибут“, а Тополињска (1997, 91–103) – како „реченични трансформи“.

(7) *Ведрана, најмлада во ġруџаџа, не е бунџовна.* (‘која/иако е најмлада во групата’)

(8) *Ведрана, најмлада во ġруџаџа, е сериозна.* (‘која/иако е најмлада во групата’)

И при причинската (1) – (4) и при допусната интерпретација (5) – (8), се тргнува од тоа дека авторот ја конципира конструкцијата во согласност со следниве начела: колку е некој помлад, толку е поголема веројатноста да е надежен, неискусен, бунтовен и несериозен. За нив има, повеќе или помалку, широка согласност, „консензус“ во говорниот колектив, т.е. повеќето зборуваачи ја доведуваат младоста во врска со надежта, неискуството, бунтовноста и несериозноста. Се разбира, тоа не значи дека секој што е млад се поима како надежен, неискусен, бунтовен и несериозен. Тоа го покажуваат допусните примери (5) – (8), во кои станува збор за отстапки од начелата. Сепак, и во нив се тргнува од тие начела, т.е. од тоа дека придавката *млад* сочинува целини со придавките *надежен, неискусен, бунтовен и несериозен*.³

Аргументацијата како лингвистички поим

Во теоријата на семантичките блокови (која е една од теориите со аргументативна концепција за значењето) целините како посочените (на пример, *млад-неискусен*) се нарекуваат *семантички блокови*. Тие може да се реализираат во нормативни или во трансгресивни варијанти, за кои се употребува терминот *арġументаџивни асџекџи* (Carel 2011, 60–74, сп. Ducrot 2001). Терминот *нормаџивни* во македонската терминологија соодветствува на *џричински* (примерите 1 – 4), а *џтрансгресивни* – на *доџусни* (примерите 5 – 8).⁴

Од друга страна, сите аргументативни аспекти посочени во примерите (независно од тоа дали се причински или допусни), условно земено, може да се разгледуваат како дел од т.н. структурна аргументација, која е лексикализирана, вградена во јазикот, бидејќи за неа има широка согласност во говорниот колектив.⁵ Во тој поглед, поимот

³ За начелата од тој тип Анскомбр (Anscombe 1995) го употребува терминот *топоџи*, кој го презема од Аристотел, а соодветствува на „општи места“.

⁴ Во натамошниот текст ќе се употребуваат термините *џричински* и *доџусни*.

⁵ Сместувањето на двојките *млад-надежен, млад-неискусен, млад-бунџовен, млад-несериозен* (реализирани било во причинска било во допусна варијанта) во структурната аргументација е само за потребите на овој контекст. Инаку, факт е дека тој статус може да им се проблематизира,

аргументација не е употребен во реторичка смисла, затоа што во посочената теорија не станува збор за вештина на убедување, туку за лингвистички поим, т.е. за секвенција од два дискурсни елемента поврзани со каузални сврзници (причинските и допусните) (Ducrot 2001; Carel 2011, 114–117).

Во споредба со примерите (1) – (8), кои речиси неспорно попрво ќе се толкуваат каузално одошто како релативни реченици, проблемот на двозначните конструкции е поизразит во случаите од типот на (9) – (12). Аналогно на претходните примери, според толкувањето со релативна реченица, неинтегрираната конструкција не е во причинска врска со глаголот *иронизира*/придавката *несџрџлив*. Интерпретацијата со причинска реченица во (9) и во (10) претпоставува дека се тргнува од начелото оти колку е некој помлад, толку е поголема веројатноста да иронизира/да е нестрплив. Со други зборови, според причинските толкувања, придавката *млад* сочинува аргументативни двојки со глаголот *иронизира* и со придавката *несџрџлив*. Примери (11) и (12) се нивни допусни варијанти.

(9) *Ведрана, најмлада во ѓруџаџа, иронизира.* (‘која/бидејќи е најмлада во групата’)

(10) *Ведрана, најмлада во ѓруџаџа, е несџрџлива.* (‘која/бидејќи е најмлада во групата’)

(11) *Ведрана, најмлада во ѓруџаџа, не иронизира.* (‘која/иако е најмлада во групата’)

(12) *Ведрана, најмлад во ѓруџаџа, не е несџрџлива.* (‘која/иако е најмлад во групата’)

За разлика од претходните двојки (*млад-надежен*, *млад-неискусен*, *млад-бунџовен*, *млад-несериозен*), кои, условно земено, беа сместени во структурната аргументација, двојките *млад-иронизира* и *млад-несџрџлив* може да се разгледуваат како дел од т.н. контекстуална аргументација. Таа не е лексикализирана, туку е иновација на авто-

за што нема простор, на пример, кај двојката *млад-има време џред себе*. Од друга страна, при дефинирањето на структурната аргументација, кај Дикро (Ducrot 2001) и кај Карел (Carel 2011, 60–74) не се употребуваат ни поимите „говорен колектив“, „широка согласност“ и „консензус“, туку се посочува дека аспектите што се дел од неа му припаѓаат на значењето што е дел од јазичниот систем (т.е. што е инваријатно, лексикализирано). Во согласност со тоа, експлицитно или имплицитно, тоа значење се активира при сите употреби на ентитетот (зборот, полнозначниот елемент). Разграничувањето помеѓу структурната и контекстуалната аргументација ќе биде разгледано во натамошниот текст.

рот, реализирана во односниот контекст. Поради тоа, без насоки од контекстот, во случаите со контекстуална аргументација (9) – (12) може само да се претпоставува дали е конструкцијата конципирана каузално, т.е. причински или допусно (при што би имало аргументација), или само дескриптивно (при што би немало аргументација) (за поимот *контекстуална аргументација* в. Carel 2011, 114–117).

Во таа смисла, контекстуалниот карактер на аргументацијата остава простор на причинската интерпретација на (9) и (10) и на допусната на (11) и (12) да им се забележи дека се произволни, т.е. дека конструкциите имаат чисто дескриптивно значење. Се разбира, тоа нема да биде случај ако е значењето експлицирано, на пример, со сврзник, кој еднозначно би упатил дека е во прашање аргументација (13) – (16).

(13) *Бидејќи е најмлада во жруџаџа, Ведрана иронизира.*

(14) *Бидејќи е најмлада во жруџаџа, Ведрана е нестрплива.*

(15) *Иако е најмлада во жруџаџа, Ведрана не иронизира.*

(16) *Иако е најмлада во жруџаџа, Ведрана не е нестрплив.*

Најпосле, не е исклучена ни можноста за аргументација обратна на примерите (9) – (12)/(13) – (16), што само го потврдува нејзиниот контекстуален карактер. Така, освен од тоа дека за младоста е карактеристична склоноста кон иронија (на пример, како кон средство за критика на поредокот, во духот на бунтовноста на младоста), може да се тргне и од тоа дека иронијата ѝ е својствена, напротив, на поодминатата возраст, т.е. на некогашните, веќе разочарани идеалисти, кои низ искуството ги обзел цинизам. Според тоа поимање, бидејќи сè уште не се разочарале, младите се полни со идеализам, па затоа не се ни склони кон иронија (која би била асоцирана со разочараните идеалисти, т.е. со цинизмот). Во тој случај, аргументативната двојка би била *млад-неироничен* (17), (18).

(17) *(Бидејќи е) најмлада во жруџаџа, Ведрана не е иронична.*

(18) *(Иако е) најмлада во жруџаџа, Ведрана е иронична.*

Од друга страна, што се однесува на примерите (10), (12), (14), (16), каде што се тргнува од тоа дека младоста е импулсивна и, поради тоа, нестрплива, може да се тргне и обратно – од тоа дека за младоста е својствена, напротив, стрпливоста, а дека нестрпливоста ја донесува одминувањето на

годините. Во тој случај, аргументативната двојка би била *млад-сѝрѝлив* (19), (20).

(10) *Ведрана, најмлада во ѓруѝаѝа, е несѝрѝлива.* (‘бидејќи е најмлада во групата’)

(12) *Ведрана, најмлада во ѓруѝаѝа, не е несѝрѝлива.* (‘иако е најмлада во групата’)

(16) *Иако е најмлада во ѓруѝаѝа, Ведрана не е несѝрѝлива.*

(14) *Бидејќи е најмлада во ѓруѝаѝа, Ведрана е несѝрѝлива.*

(19) *(Бидејќи е) најмлада во ѓруѝаѝа, Ведрана е сѝрѝлива.*

(20) *(Иако е) најмлада во ѓруѝаѝа, Ведрана не е сѝрѝлива.*

Структурната наспроти контекстуалната аргументација

Карел (Carel 2011, 82) го наведува примерот со *боѓаѝѝ* и *има ѝриѓаѝели* (21), за кој, поради позицијата на придавката (иницијална и прозодиски издвоена), како единствено можна ја посочува причинската интерпретација: ‘Пјер имаше многу пријатели затоа што беше богат’. Сепак, како што забележува, аргументативната функција на придавката *боѓаѝѝ* во тој исказ не произлегува од нејзиното (структурно, системско, лексикализирано) значење, туку од начинот на кој е употребена од зборуваачот, т.е. од контекстуална аргументација.

(21) *Riche, Pierre avait beaucoup d'amis.*

‘Богат, Пјер имаше многу пријатели.’

Карел (Carel 2011, 114) ја разгледува таа придавка и во примерот (22) и посочува дека релацијата помеѓу богатството и отворањето можности е дел од значењето на придавката, т.е. од структурната аргументација (за разлика од релацијата помеѓу богатството и пријателствата).

(22) *Pierre est riche, donc il peut faire ce qu'il veut.*

‘Пјер е богат, затоа може да го прави тоа што го сака.’

Кида (Kida 1998, 63), пак, ги разгледува примерите (23) – (29), при што забележува дека аргументацијата е структурна во (23), а контекстуална – во сите други.

(23) *Pierre est riche DONC il peut s'offrir tout ce qu'il veut.*

‘Пјер е богат, затоа може да си дозволи што сака.’

- (24) *Pierre est riche DONC il est très occupé.*
 ‘Пјер е богат, затоа е многу зафатен.’
- (25) *Pierre est riche DONC je vais l’inviter à dîner.*
 ‘Пјер е богат, затоа ќе го поканам на вечера.’
- (26) *Pierre est riche DONC il a des problèmes.*
 ‘Пјер е богат, затоа има проблеми.’
- (27) *Pierre est riche DONC les célibataires lui courent après.*
 ‘Пјер е богат, затоа тие што се слободни трчаат по него.’
- (28) *Pierre est riche DONC il fera un parfait député.*
 ‘Пјер е богат, затоа ќе биде совршен пратеник.’
- (29) *Pierre est riche DONC il peut faire de la linguistique.*
 ‘Пјер е богат, затоа може да се занимава со лингвистика.’

Сепак, на разграничувањето помеѓу структурната и контекстуалната аргументација може да му се забележи за произволност. Како што посочува и Карел (Carel 2011, 119–122), бидејќи нема формални, егзактни критериуми за структурниот/контекстуалниот карактер на аргументацијата, лингвистот, неминовно, се потпира врз својата интуиција. Според тоа, може да се постави прашањето според кој критериум во почетокот на овој текст (како што беше посочено, условно) двојките *млад-надежен*, *млад-неискусен*, *млад-бунџовен*, *млад-несериозен* беа сместени во структурната аргументација, а *млад-иронизира* и *млад-несџрџлив* – во контекстуалната. Од друга страна, на пример, за придавката *искусен* би се рекло дека сочинува аргументативна двојка со глаголот *знае* (и со неговите деривати), во смисла на тоа дека колку е некој поискусен, толку е поголема веројатноста да располага со знаење. Таа двојка може да се смести во структурната аргументација. Од друга страна, во примерот (30) е реализирана аргументативната двојка *искусен-оџрџнаџ*, која би бил дел од контекстуалната. Сепак, таа е помалку контекстуална, на пример, од двојката *искусен-либерален/конзервативен* (31).

(30) *(Бидејќи е) искусен, џој е оџрџнаџ.*

(31) *(Бидејќи е) искусен, џој е либерален/конзервативен.*

Во таа смисла, ако се тргне од тоа дека, преку искуството, освен што се стекнува знаење, се влегува и во рутина, која ги ослабува сензациите, се доаѓа до аргументативната

двојка *искусен-оџирџнаџ*. Од друга страна, мотивацијата за врската помеѓу искуството и либерализмот/конзервативизмот е потешко да се утврди, затоа што нема „консензус“ за тоа дека која и да е идеолошка провениенција зависи од искуството. Според тоа, не се сите контекстуални аргументации еднакво оддалечени од структурната. Колку е една контекстуална аргументација пооддалечена од структурната, толку повеќе наметнува потреба од контекстот за да се утврди нејзината мотивација.

Илустрација со неколку примери од практиката

Според посоченото, примерите (32)–(35) неспорно ќе се толкуваат како причински, при што сите двојки (оџиџ-знаење, џлачливосџ-лесно џросолзување, недосџиџ од веџиџина за изразување-недоискажување, џремореносџ-засџиџвање) влегуваат во структурната аргументација.

(32) *Ойиш̄ен човек, ја знам безнадежност̄а на минаш̄о-
ш̄о.* (БК, 22)

(33) *Плачлива њо љрирода, њаа беше љоѡова и да ѡро-
солзи, да не беше ѡрисусѡвоѡо на Горан, кој ја држеше за
лакѡоѡ.* (ДС, 62)

(34) Но, додека Дано здивна, Тоде веќе си одеше со вид на човек, незадоволен од себеси што, **невичен на зборот**, не се доискажал. (ДС, 89)

(35) Преморен, засїивам, а їоа кажување ми їо оїреде-
лува рїїїамоїї на соноїї. (БК, 129)

Примерот (36), исто така, неспорно ќе се интерпретира како причински, но аргументацијата (*неизбриченост-сонлив изглед*) – како контекстуална.

(36) *Небричен*, му се виде и ненасѣан. (ДС, 83)

Од друга страна, примерот (37) е двозначен; може да се се толкува како дескриптивен: ‘Танас, кој беше сомнежлив, си мрмореше под мустак’, или како причински: ‘бидејќи беше сомнежлив, Танас си мрмореше под мустак’. Според втората интерпретација, примерот содржи аргументација, но таа може да се оцени како поконтекстуална и одошто во примерот (36).¹

¹ Примерот Анашолиј Никуљков, познат руски писател во Сибир, не можани мене и Нора на својата дача во близината на Новосибирск. (БК, 87) – беше оценет како еднозначен (дескриптивен), но во дискусија со стран-

(37) *Танас, уӣӣе сомнежлив, си мрмореше ѝод мус-
ѣак, а да љо чуе и Марија: „Референ̄ӣ знам ш̄ӣо е, и мермер
знам ш̄ӣо е“.* (ДС, 22)

Најпосле, како засебни се изделуваат и парадоксалните аргументативни аспекти. Во таа смисла, еден исказ од типот на (38) е парадоксален затоа што ѝ противречи на мнозинската претстава за релацијата помеѓу искуството и знаењето (т.е. на структурната аргументација). Варијантата без сврзник, а со исто (причинско) значење (39) е најпроблематична за толкување, затоа што влегува во судир со допусното (‘иако е искусен, не знае’), кое е во согласност со доксалната претстава (според која искуството донесува знаење).²

(38) *Бидејќи е искусен, не знае.*

(39) *Искусен, не знае.*

Дека конструкциите без показател на значењето, сепак, може да влезат во парадоксални релации (т.е. дека примерите од типот на 39 не мора да бидат конструирани), покажува примерот (40), кој може да се толкува двојно. Според допусната интерпретација (‘иако е жежок и горчлив, чајот ми одговара’), исказот е конципиран во согласност со доксалната релација (во принцип, тоа што е жешко и горчливо не е пријатно за консумирање). Според причинското толкување (‘затоа што е жежок и горчлив, чајот ми одговара’), исказот е конципиран парадоксално. Дека тоа значење не е исклучено, сугерира непосредниот претходен контекст: „Мене не треба да ми биде ништо вкусно“.

(40) *Но сега морам да љо исѣијам нељовио̄ӣ чај. Тој љор-
чи и е невкусен. Мене не ѣреба да ми биде ниш̄ӣо вкусно.
Жежок и љорчлив, чајо̄ӣ ми одговара.* (РБ, 10)

ски изучувач на македонскиот јазик беше протолкуван и допусно: ‘иако беше познат писател, нѐ покани, ни укажа чест’, што ја потврдува релативноста на поимањето на аргументацијата

² Термините *парадоксално* и *доксално* се антонимни: од грч. *doxa* ‘општо мислење’ и *para* ‘против’ (в. Robrieux 2010, 98). Карел (Carel 2011, 123) ги илустрира доксалните аргументативни аспекти, меѓу другите, со примерот *C’était interdit et donc Pierre ne l’a pas fait* ‘Тоа беше забрането, затоа Пјер не го направи’, а парадоксалните – со примерот *C’était interdit et donc Pierre l’a fait* ‘Тоа беше забрането, затоа Пјер го направи’.

Заклучни белешки

Разгледаните конструкции не содржат показател на значењето, па некои може да се толкуваат чисто дескриптивно, некои – каузално (причински или допусно), а некои – и чисто дескриптивно и каузално. Можноста за една или за друга интерпретација беше претставена во контекст на аргументативната концепција за значењето, според која полнозначните ентитети влегуваат во меѓусебни релации што може да се парафразираат со каузални (причински и допусни) сврзници. Тие целини може да бидат дел од структурната аргументација (која е, повеќе или помалку, конвенционална) или од контекстуалната (која е иновација на авторот, реализирана во односниот контекст). Кога се елементите структурно поврзани, конструкцијата е неспорно причинска/допусна, а во некои случаи каде што аргументацијата е контекстуална, не е исклучено ни чисто дескриптивно толкување.

Главниот проблем е што границата помеѓу структурната и контекстуалната аргументација не е реска. Од друга страна, некои контекстуални аргументации се поблиски до структурната, а други – пооддалечени. Спроведувањето анкети меѓу зборувачите би покажало кои од аргументациите се поимаат како структурни, а кои како помалку или како повеќе контекстуални. Богатиот семантички потенцијал на конструкциите без показател на значењето е најверливо потврден од фактот дека во практиката се јавуваат и случаи во кои не е исклучена ни парадоксалната аргументација.

Користена литература

Минова-Ѓуркова, Л., 2000. *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор.

Тополињска, З. 1997. *Македонските дијалекти во Егејска Македонија: Синтакса (ш. 2)*. Скопје: МАНУ.

Anscombe, J.C. 1995, „La théorie des topoï : sémantique ou rhétorique?“. *Hermès, La Revue*, n°15, 1995/1, 185-198.

Carel, M. 2011. *L'Entrelacement argumentatif : Lexique, discours et blocs sémantiques*. Paris: Honoré Champion Editeur.

Combettes, B. 1998. *Les constructions détachées en français*. Paris: Édition Ophrys.

Ducrot, O. 2001. „Critères argumentatifs et analyse lexicale“. *Langue française*, No. 142, 2001, p. 22–40. Paris.

Kida, K. 1998. Une sémantique non-véritative des énoncés conditionnels – Essai de traitement argumentatif. Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (EHESS).

Robrieux, J. J. 2010. *Rhétorique et argumentation*. Paris: Armand Colin.

Извори

Бужаровска, Р. 2017. *Мојоѝ маж*. Скопје: Или-Или.

Конески, Б. 1988. *Дневник ѝо мноѝу ѝодини*. Скопје: Македонска книга.

Солев, Д. 1998. *Мрѝва ѝрка*. Скопје: Култура.